

کتاب جزئی کا رخا سے سحر شرم کی کتاب میں پرخرج و ناجوانہ جلد کتبغایت و ملیہ کی اسل رسداندہ ہوتی ہیں اس ششم محمد حیدر شاکر کے حکامہ خلاصی اولہ نمبر ۴

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE4274

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعد حمد و غفار و نعت سول مختار و منقبت آل اطہار و محدث اصحاب کبار
 خاکسار حقہ الانام فروغی تخلص علامہ احمد نام متوطن تجارہ علاقہ لورستان
 فارسی جہانگیر آباد مدعا نگار ہو کہ ایک وزیر القدر گرامی منش سعادت گین
 زین العابدین بیات گزین حمید الدین سعید ارین تحمل حسین مقبول بارگاہ
 لم نزل محمد فضل نے مجھ سے کہا آج تک کوئی ایسی کتاب لاویز شوق انگیز کم
 جسکو لڑکے رغبت سے پڑھیں یا دیگرین فائدہ اٹھائیں نظر سے نہیں گذری اگر
 آپ توجہ فرما کر ایک نصاب مفید اطفال حاوی الفاظ کثیر الاستعمال خالی از زوائد
 تالیف مائیں تو ہم لوگ بہرہ دانی پائیں چنانکہ انکی خاطر عزیز اور برخوردار خوشم محمد زید
 مد عمرہ کی تعلیم مد نظر تھی اسلئے میں نے یہ سالہ چار سو بیس شہر کا متضمن بنالیا
 بنالیا لیس لغت کتب معتبرہ لغات مثل ثلثی الارب منتخب لغات غیث اللغات

شمس اللغات نقائس اللغات بہار عجم قمر بان قاطع مویہ الفضلہ درمی کشا و غیر
 سوا سخا کیے کے عطائی نامہ کی طرز پر ترتیب یا یعنی اول سے آخر تک شعرا و محکم
 خیم کیا اور ہر جگہ بارہ بارہ شعر لکھے تا اظہار کو بیگ بھی مین کامل طور سے درج
 لغات ضروریہ پر انکو عبور حاصل ہو فیض شاہ جہانی کو نام سے موسوم کر کو بواسطہ علم
 زمان فائدہ و درج وی مقبول و منقول جامع فروع و وصول خبر بطریق مولانا محمد اشیر صاحب
 سہوانی متہم مدرس ریاست بامید پیریانی بحضور فیض گنج جو گو کہ برج قدردانی شہر
 فیض سانی علم دوست ہنر پرور رعایا نواز عدل گستر شہری خصال قمری اہل کمال شاہ
 بہادرم جناب نواب شاہ جہان سلیم صاحبہ کن آف انڈیا رئیس لاہور عظیم طبقہ اعلا
 ستارہ ہند و رئیس بھوپال دام اقبالہا پیشکش کرتا ہوں خدا کرے پسند خاطر خاندان
 ہواور عیسیٰ مورد انعام و عطایہ دہ بارگاہ ہی جہاں سے ہنرمندوں کے دامن آمال
 نقد مقصود سے لالا مال ہوتے ہیں اور اہل فن اپنے جوہر کی قدر دیکھ کر نہال ہوتے ہیں

کرہن تعریف کیا شاہ جہانی	کمان سے لاؤں گویا بی نہال	گرم مین حاتم طائی سے بڑھکر
عدالت مین ہی کیسے سے فزون	عجم سے تا عرب ہے نام اُسکا	شریعت پروری ہی کام اُسکا
تائنت کو ہی اُسکی بات پڑنا	شرافت کو ہی اُسکی ذات پڑنا	شریفوں کی ہی وہ طحاؤ ماؤ
غریبوں بکیسوں پر رحم فرما	جہان مین جب ہے اُسکا دور آنا	بہت سی خبریاں ہمراہ لایا
بھلائی کی چلی باد بہار	ہوئی علم و ادب کی نہر جاری	بصد حشمت ہے یارب سلا
بڑھے ہنرم و قار و عمر و دست	ناظرین ہنر میں اگر سہیں کہیں غلطی پائیں	اے نواز شہر دست

حرف الالف متضمن یک صد و نوزده لغت و تشبیه

خالد و حمن حیدر و درگاه	ایزد و الله یا هم کردگار
یار سازاد تقی پرستار	احمد و حامد محمد مصطفی
دهرتی نوم ارض وزین غیر آفتاب	آسان حیح و ساگردون فلک
مشغله شغل و عمل کردار	امرد فرمان و مثال ارشاد حکم
اوس شبنم نرم باران طل بھار	ابر بدلی غنیمت نذر رعد گرج
خاندان و دودمان گنبا تبار	آخ بزار بھائی بی بی بنت دخت
خازنه سالی نھو کتہ ستار	آخت خواهر آبا همیشه بہن
جنازون وضع حبلی بارد	امراة عورت مونس نازن
جیب ولی مونس حبیب و دوست	آنس خلعت حب محبت دوستی
مضطرب بیاب مضطربیت	آرزو خواهش تمنا اشتیاق
بامزہ خوش طعم ہاضم خوشگوار	اکل خوردن کھانا و تری قوت بزن
بہ سفر جل آبی مرغان نار انار	آم تغزک آنہ کیلہ طلع موز

اکلاش

سلطان آباد لکھنؤ دارالعلوم

استری مکتب لکھنؤ

لکھنؤ

حرف الباء الموحدة متضمنة في كسر اللام فكيف نكتبها

بانی والد قبلہ گامہ و اب پدر
م ع ف ع ف

بارگاہ و حضرت و درگاہ خیاں

نیکو و شام و مسامکاه سانج

بین و بیکر و یکدیگر و دیدار چشمین
ن ن ن ن ن

لرز قامت ڈیل تہرہ و حیرہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ن ع ن ع ه

بزم محفل آیش مجلس آئین

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين

سرق وراثت نشان محمد عالم

میں نے یہاں غریب افروں کو

روز پهل و الامتحر بار و

پنسا کل جا موش کا پیش کشیں

پورا بن و بن و لب بیٹا لیم

دو پورھی دہلیز و بالان باب در
ع ن ع ن

نجر منج و بادادان و سحر

پشلی مردم جوہت بینائی بصر

بالشعر و موتیان خضر و مکر
ع ن ع ن ع

تشنک ویا فوخ تالوراس سر
ت ع م ع ن

ماں انسان آدمی آدم شجر

عاریث و دهمقان مزارع برزگر
ع ع ع ع

سیت نصرت فتح فیروزی ظفر
م ع ع ع ع

قیاس و حساب و مشیت

لاکھ میوہ شکر پھل بار بار
ع ن ع م ن ن

بندہ ہا قعج و غوج گنش و میش نہ

2000

2

37

الحمد لله

11-6-68

6

۲۴

100

۱۰۰

١٢٠

حرف الباء الفارسی متضمن یک صد و دوازده لغت الفسخه

گو و آغوش و بغل کش بر کنار	باشنه ایڑی عقب نظر و ز بار
گال مرغ رخساره عارض خد عدا	پست بطن و اندرون خون و شکم
گهشی مرفق راست سید حاجت بیا	پونجا ساعد زنده رخ و بند دست
ز قه جوگا حوصله پوٹا کزار	نخ و محب چکل و خنگال جنگ
شاه فرمانده خدیو و شهربار	پادشاهی سلطنت شاهی شهری
قرمان خاقان و خسرو تاجدار	پادشاه سلطان ملک فرمانروا
حاجب و کواب دربان پرده دار	پرده شاد و دان پیش و حجاب
آفتاب محمد و بزرگی افشار	پند غیرت و محفل اندرز سیکه
عاجزی عجز و تواضع انکسار	پوچا طاعت عبادت بندگی
کسب و گنجور و حسان طه دار	پوته گنجینه حشمانه کنز گنج
نیلا تھو تھا تو تیا سخی بخار	پشکری شب بمانی زاک زنج
کالا اسود تیره و تار یک تار	پسیده گبرا ابلق و ابلک خلنج

گو و آغوش و بغل کش بر کنار
گال مرغ رخساره عارض خد عدا
گهشی مرفق راست سید حاجت بیا
ز قه جوگا حوصله پوٹا کزار
شاه فرمانده خدیو و شهربار
قرمان خاقان و خسرو تاجدار
حاجب و کواب دربان پرده دار
آفتاب محمد و بزرگی افشار
عاجزی عجز و تواضع انکسار
کسب و گنجور و حسان طه دار
نیلا تھو تھا تو تیا سخی بخار
کالا اسود تیره و تار یک تار

حرف الثانیة المتضمنین یک صد و سبست و سرفوت و النسخ

ثُمَّ حَقَّقَهُ تِسْرًا وَدَسْوَالًا عَشِيرًا

ثاقب و تابنده رخشان منجلی

ثبت لکھنا فرمودہ نامہ قلم

پیشانی چوچی چھاتی صرع

تغزو ندان و انت سن که تیش فر

ثقلب ورواه شمس المومني

تفضل بحیث تم نشین و درویش

ثقل بیماری پن گران بیماری ثقل

فَمَا دَسْرًا يَمْرُؤًا زَمَّ خَصْرًا

الحمد لله رب العالمين

شهره نفع و فایده سود و تراش

ثوب کپڑا پارچہ نر جامہ خست

اگلا پیشین و سلف چچھلا اخیر

روشن و پشیمان و خسته و خسته

نقشی و کاتب نویسنده و پیر

دوشین گین در دود شهر

بشکریان کھڑی عین ترف و پیر

عجل شجر آبرو نه غاله فریم

دہشتن روغن تیل کھل کڑہہ بخیر

بٹری جولان بند پاقیتی اسیر

عَلَمِينَ مُبِيعَ حُشْمَةِ تَالَابِ الْكَلْبِ

پہن چوڑا گول گرد و مستدیر

سیکراں خیلے فزون و آفریں

نخود مانند مانا چون نظم

رسالة في بيان
الفرق بين
الدين والادب

25

五

5

三

حرف الحیم العربی متضمن یک صد و نوزده لغت الهی

خامس آمرزنده بخشنده غفور	جرم و عصیان و گناه فسق و فحور
ع ن ت ع	ع ن ت ع
فاسق و بدکار تر دامن مجور	جانی آثم عاصی و مجرم اثم
ع ن ت ع	ع ن ت ع
برق تابش ضو تجلی لمع نور	جام ساغر ساکنین کاسه ابلاغ
ع ن ت ع	ع ن ت ع
دور تر آئینه تعبید و گال دور	جامکان موضع محل بقعه جگه
ع ن ت ع	ع ن ت ع
بها گنه والا گریزنده نفور	جبین نامروی بجا نیت بزرولی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
عاقل و فرزانه فاطن ذی شعور	جبهه سیما ناصیه ماتھا جبین
ع ن ت ع	ع ن ت ع
کاهی سستی کسل فقرت قنور	جده وادی و آواجد غمته پی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
عیش عشرت خرمی بخت ضرور	جشن شادی حظ خوشی زوت طار
ع ن ت ع	ع ن ت ع
خشر محشر ساعت و یوم النشور	جو کچه آنچه هر چه جب هر گه ادا
ع ن ت ع	ع ن ت ع
زار و ملاعت عفت لاغر غمور	جهری آژنگ آژده سلوک شکنج
ع ن ت ع	ع ن ت ع
گول احمق آلبه نادان بے شعور	جمل ناوانی سفته محمق ابلهی
ع ن ت ع	ع ن ت ع
باطل و فریہ فتنه ناراست زور	جھوٹ کذب و لغو بطلان و دروغ
ع ن ت ع	ع ن ت ع

ن حایب و غیب جرم

ن حایب و غیب جرم

ن حایب و غیب جرم

ن حایب و غیب جرم

حرف الخاء المعجمة یک صد و السجده لغت و نسخه

خل مجب مخلص انیس و همگیا	دوست هم درد و موافق سازگیا
خال مامون غم عمو آودرجیا	والده مان ام مادر مام مار
خیر استر بغل ماده کاؤگا	نیل گای نیله غمر و خر حمار
خرزبه بطیح کھیرا باد رنگ	پست فستق ککری قنار و خیار
خضم دشمن مدعی حاسد عدو	دشمنی خصمی حسد کینه نفار
خطبه ملکنی خواستگاری شادی عقد	صاحب خانه ملکن و خانه دا
خفت موزہ تجوتی یا افزا نعل	لاٹھی مطول و عصا زو ضرب مار
خفیہ پوشیدہ چھپا مخفی نہان	بر ملا پیدا ہویدا آشکار
خوردنی کھانا خوش مالکول طعم	باسی بائست آشت تارقی و نما
خوشہ بھٹا آل شنگ سنبله	باجره گاؤرس ڈرہ زرت جوار
خویشی اپنایت قرابت رشتہ جم	بھائی بندایا یگانہ رشتہ دار
خشت آجر اینٹ آگ جونا کلس	کوٹ بارہ قلعہ رابض قلعہ دا

نکاح و نكاح

نکاح و نكاح

حرف الدال المهملة من یک صد و سبت و نغشت و انشخه

داخل و اندرون آتی تیج در	خارج و بیرون پرون باهرید
داد انصاف و عدالت محدث	عادل و دادار مصطف و ادگر
درد و دگر ریج و عتقا صدمه گزند	رحمت و ایذا اذی آزار ضرر
دوخ و دهوان دود و دوشان پیکانی و مد	جرمه اخگر خروده چنگاری شتر
دسوان عاشق تیسرا ثالث سوم	ثانی آخری و دوسرا دیگر دگر
دشمنه خنجر بینه مغفر تر که خود	دخال و ذرقه جبهه ترش اسپر سپهر
دیره چابک تاز یا نه کوثر اسوط	بارگی اسپ و فرس و مچی ثفر
دم نفس مویه روان جان نفس روح	مستقر ماوی وطن موطن مفر
دوده کاجل تسمیه محل و توتیا	ایره و آستر بطانه آستر
دسته موسل بدق باون اوکلی	خشک یا بس سوکها ایتس خشک
دوش منکب شانه عاتق کند ها	خصیه خایه لنگ فرخندون ذکر
درجه رتبه مرتبه تکلیف و جباه	طنطنه شوکت شکوه و شان و فر

ن

ن

ن

ن

ن

ن

ن

حرف ال ذال المعجمه متضمن یک صد و بیست و نه بیت

با لنگ افسار مقود با گور	ذیل دامن جیب کیسه قورگور
ف ف ف ه	ع ن ن ن ه
گور امر کب رشتش لوس چرمه بلو	ذاب و صمت خروده آهو حرف عیب
ه ه ن ف ن ف	ع ع ن ن ع
نرف فالخیدن و صکناد صکنای لور	ذات عین و طینت و گوهر نساد
ع ف ه ه	ع ع ع ف ن
کهار می بالیج زفت بکها کهار	ذائقه طعم و مزه پیکاکلف
ه ع ن ه ه ن	ع ع آ ه ن
بل تو ان امکان تر و تاب زور	فرع قوت طاقت و یار امجال
ه ن ن ن ن ف	ع ع ع ن ن
غلغله غوغا فغان آفواه شور	فل خوار می فصح در سوالی ففوح
ن ن ن ف اردو ن	ع ع ن ع ن
کیسه بر طرار سارق دزد چور	و هم برانی زشتی شور قیج خبث
ن ع ن ه	ع ه ن ع ع
ایک تنو یک صدایه صدک کد	و نه دار و ضامن کافل کفیل
ن ع ن ه	ن ع ع ع
دو دو کیر اکرم چند بی مل مور	دنب اشم و معصیت و زور و خطا
ع ه ن آ ه ع ن	ع ع ع ع
ارضه دیک دیوچه طاووس مور	دوب گعلنا خرگرمی شمع موم
ع ه ن ع ن	ع ع ه ع
گور کن خفایه رتبت قیر گور	ذوق لذت چکمه بخش چکما چشید
ن ع ع ع ن	ع ع ه ن ن
نظمی طلق آهو خر صحرانی گور	ذوب گریگ و سید سر حال بهیژ یا
ع ع ن ف ن	ع ع ع ه

ن ذال المعجمه

ن ذال المعجمه

حرف الراء المهملة متضمنین یک صد و نین و ده لغت و نسخہ

<p>باک خشیہ و غنہ و نہشت خطر ن ع ن ع ن ع رہ طریق و جادہ مسلک رکیز ن ع ن ع ن ع حُنا گر مُطرب مُعنی لغتہ گر ن ع ن ع ن ع جاگنا بیداری و قیظہ سہر ن ع ن ع ن ع تسعہ نو نہ دس دہ و عشرہ عشر ن ع ن ع ن ع مضع مضع شتر آدر شتر ن ع ن ع ن ع رہنما مرشد دلیل و راہبر ن ع ن ع ن ع کاخہ مدار و شران باران مطر ن ع ن ع ن ع رونے والا باکی گریان نوحہ گر ن ع ن ع ن ع ماجرا کیفیت و حال و خبر ن ع ن ع ن ع ہمنان ہمراہ ساتھی ہم سفر ن ع ن ع ن ع غربت و سیاحی و حلت سفر ن ع ن ع ن ع</p>	<p>عرب ہیبت بول ہم و ترس ڈر ن ع ن ع ن ع راہ سنت پنج مشاج و سبیل ن ع ن ع ن ع راگ اٹھان زمرہ شیانید ن ع ن ع ن ع رویا حلم و خواب سنا سندر نوم ن ع ن ع ن ع ربع چارم با و آدھا نصف نیم ن ع ن ع ن ع رگ زن و فساد و فاصل گشت ن ع ن ع ن ع مرشد ارشاد و ہدایت رہبری ن ع ن ع ن ع رشمہ چکرہ حصینٹ بارش شکار ن ع ن ع ن ع رونا نوحہ گریہ و زاری ہکا ن ع ن ع ن ع رویداد و سرگزشت و نسخہ ن ع ن ع ن ع رہنے والا ساکن قاطن مقیم ن ع ن ع ن ع راہی طاعن راہرو ساقر غریب ن ع ن ع ن ع</p>
--	---

نوع

نوع

نوع

نوع

نوع

نوع

نوع

نوع

نوع

ایضا حرف الراء المهملة متضمن یک صد و نوزده لغت ۱۲ نسخه

مستقل واثق خصینه بایدار	رایخ و مضبوط و محکم استوار
چین سکه آرام آسایش قرار	راحت و سلوت کسعت روح و سکون
شارب الخمر و شرابی می گسار	رایخ وخت رز و خرق و باد و شاد
نشاکیف و سکر مستی و خمار	راوق و مل و خمر و صها و شراب
صبر صادق و دانا زیرک و پشمار	رای هوش و عقل لب و فزان خرد
حرب بیکار و شسته ز کارزار	رزم ناورد و جدل جنگ و دغا
گیماس تبین و که علف چاره نیا	روش گوهر سرگین و سرین و کیدل
گنجا اقرع کل کچل شیرینه وار	رایه و عصف و کچ شیرینه و قرع
بانجیه باطری گنیلآ خا و دار	روضه گلشن باغ بستان گلستان
زر طلا سو تا و هب عقیان نقصا	رو پا چاندی نقره و یشیم و کجین
دکه حانوت و دکان رسته قطا	رخت کالا سازا سیاب اثاث
کاجلی مسلخ و خیر شا پوست مار	ریشک و عقرب و کچ و کرم کا کاز

در آسودگی

در آسودن و در آسودگی

در آسودن و در آسودگی

در آسودن و در آسودگی

حرف الراء المعجمه من یک صد و شانزده لغت و نسخه

بھیرا بنوہ و حشر جسم غفیر	زجر چھڑکی بازدارندہ جسم
گرنا افتادن تھکا ماندہ جسم	زاد توشہ برگ متزلزل مرغلہ
جیل خورد گرد خاد و موش گیر	زاد کو آچھ کھوسٹ آلو بوم
منکر و فرخ بڑا لچا شیر	زشت کردہ و کبریہ و بد قبیح
باج عقیقہ قراستون عقیقہ	زردی صفت پیلا پن آبض سفید
سختی شدت مشکل و مشکل عسر	زعفران کیشیر حسد عصف کسوم
خوبصورت خوش لقا نیکو طریہ	زشت و بد شکل بد صورت بوم
واقفیت آگہی واقف خیر	زینہ در شجرہ سیرھی سلم زردبان
طاق و تر و منقر و منسا نذر	زنج شفع و جفت جوڑا یک فرد
پشتوا مخدوم خواجہ شیخ پیر	زہد تقوی پارسائی آقا
ہینک حلیت انگڑہ سیرہ عسر	زیرہ کون سونٹھ سڑھی بھیل
بانسری فرار نے پستی صفر	زنگ ناقوس و دوع منقار سنگھ

دخات جوت

دعقم

دعقرو

دعقرو

حرف الین المهملة من یک صد و بیست لغت هفت

سرعت و عجلت شانی زود و فور
 سات هفت و سبع سابع ساتوان
 سینک شاخ و قرن بیز و سرون
 سان فسان مشخز و ودن بانها
 سکه کوچه نای بزن کو گلی
 سبت و ستار و خاتم بگیری بگ
 سلسله زنجیر سانکر حجت فلج
 سوچ اندیشه سگال سپر خصم
 ساتھ صحبت مع رفافت همای
 سفره دسترخوان شیلان و سباط
 ساج طاجن طابق و تابه تواب
 سفری کثیری لگل امرو و مل
 اردو

قاعده نشیوه روش آئین طور
 بر چک عقب پا کرگ سرطان برکت
 کرگ گنیزا کرگدن ترگا و تور
 بشی و افرونی و افسراط کور
 راسته بلخ و صراط و راه نور
 اشتمل حیث و تقاضا ل ظلم جور
 قطن پشه رویی بتوله کچه قوس
 شوق تشویش و سرور و فکر خور
 بازگشتن کوئنا فقصان حور
 چوک غرث بگرس چوب خفت
 زلزله بھونچال گردش چرخ دور
 مستقیض پیر مرد غنچه زهره نور

نقانون

ساخته و تصحیح و تدوین و تصحیح و تدوین

تألیف و تصحیح و تدوین و تصحیح و تدوین

حرف الشین المعجمه متضمن یک صد و سبست چهار لغت و الائن

چاند غاسق ماه لوخن سس قمر	شرق خاور غرب چشم بستر
مرد و بشری بشارت خوش خبر	شاد و فرحان خرم و خوشدخ
کوزبان شعله امرازه شبر	شوره ابریسو و باروت نطف
زبد شیر شیر و شیم چرک شبر	شاد و در طر فہ نایاب و غریب
مرد بری بد بختی اچج زشت تر	شوخی قسح و چرک کر سہ میل فتر
فاجرہ بدکار و شجک قحہ غر	شلف کسی روپی لولی لکے
گٹھلی خستہ استخوان خرماتر	شحم جربی سہ حجم و گوشت شاس
بہ حسن خوب اچھا بہتر خوبر	شفقت و رفق و عنایت حمر
فوق بالا بر علیہ او بر زر	شلم و شلم شلم تفاح سب
ہینر عین انشی مادہ نقل تر	شاشہ میرک بول شیخ پشاپوت
کوہ کی طفلی صبی خردی صغر	شبت شبت پیری شیخوت ہر
دستان اسطوره افسانہ کمر	شیمہ خصلت داب عادت خلق

شاد و فرحان خرم و خوشدخ

شاد و در طر فہ نایاب و غریب

شلم و شلم شلم تفاح سب

شیمہ خصلت داب عادت خلق

حرف الصاد المهملة من یکصد و پنجاه لغت و نسخه

صیت ذکر خیر شهرت شهرت	صوم روزه برت قدام روزه و
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
بیش قیمت عالی زرین کامیاد	صدق سپاهی سدید و راست
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
خدیجه مطهری مقرر جاب قرار	صنعت کون و دیز قام و ام نگ
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
چیز شایع بر کار سخنر شاهکار	صفر بندی نقطه و نکته خجک
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
غل خروش و شور جلا ایت کار	صوت آواز و صدا ناله نفیر
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کھول بکشا یا در که تو یادوار	صعب مشکل شاق مشکل تراهم
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
آب خوردن پانی پیالہ بیار	صلت و قول و کرم بخشش عطا
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
سین اشارہ چشمک و ایمانار	صمت خاموشی خموشی چ سکوت
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
قطر خیزه کران حوزہ کنار	صوب جانب موجهت سمت طرف
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کاٹ برش حد و آب تیغ دھار	صارم و تمسیر بندی تیغ سیف
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
کاغذ و قرطاس کاغذ لکھ نگار	صوف لقمہ حجرہ آمه دوات
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع
بس بسا بسیار بخت بد بخت	صوت و حشمت و محبت و بدعت
ع ع ع ع ع	ع ع ع ع ع

بج

بج

حرف الطاء المهملة متضمن یک صد و بیست لغت و نسخہ

طہر باکی اقدس اظہر پاک تر
طاب نکمت طیب خوشنور انعم
طارف و حادث جدید و نوینا
طائفہ منتشر گروہ و زمرہ خیل
طرہ باران گیر چھا سفت چھت
طحن آٹا آرد روٹی خبز نان
طوع خواہش رغبت و میل و گرا
طامر و برغوش پشت و قدہ کک
طلق تلک ابرک جھنجھل آئینہ
طائل و برج و شمع منفعت
طفہ و دیان نافع کار و فعل کام
طین گل و لای و حل کچر خلایب

روشنی لمعان ضیا بر تو عسدر
باس بد بو گندگی بتن و دفر
کنہہ پوشیدہ پُرانا تازہ تر
سٹشش چھہ چارہ اربع عشر
حلقہ در کند امصرع سخت در
خیش کی پرسم آٹے والا آرد گر
پور بند انبویہ گت نیشکر
کونج گلبہ جھوڑا چھتر چتر
لولو موتی جوہر گوہر گہر
ٹوٹا خضران خضر زبان نقصان
مزد و مزدوری و اجرت فن نہر
سنگریزہ کنکری ڈھیلا مدر

ت

ت

ت

ت

حرف الطاء المعجمة متضمن یک صد و شانزده لغت و نسخه

قطره پل جبر جا در آبشار	ظهر پیشین و پیر نصف النهار
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
کوه شخ طود و جبل و زر و بکار	ظطر و پتھر حجر سی و سته سنگ
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
چھوٹے والا رہندہ رستگار	ظالم و سدا گر جا ظلم
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
پٹر نخل و دووہ شجرہ روکھ دار	ظنب جڑ بن اصل یا بود نخل
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
داشتن رکھنا نادن ترکھ بد	ظرف آوردن و سون برتن و دعا
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
جھاڑنا ز فتن ہبسا گرد و غما	ظعن رفتن کوچ کردن از محل
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
جادو گر راقی و ساحر عسک	ظفر ناخن نیکھ اصابع او نگیان
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
کاستن گھٹنا گھٹانا اختصار	ظلل سایہ و صوب شد و آفتاب
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
رسم ہنجا رو رویش شیوہ شعار	ظلم بیداد و تعدی مظلمہ
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
اذن دستوری اجازت خلل	ظلمت و تاریکی و بھو و ظلم
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
بھیدہ و راز بھیدی راز دا	ظن گمان شک نہ عم و ہم و جمال
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن
و قمر حلم و برباری و دوتار	ظنّت و ہتان و نہمت افترا
ع ع ن ع ع ن	ع ع ن ع ع ن

در نسخ داد و سکون از نیمه و در آخر از اصل و بکار
فیض المهرمان و نیم تازی بردن جز از مثنوی بسیار ۱۱

حرف العین الملهمة بمن یکصد و ثلثت و یک لغت و انسخه

عز جرب غارشت بر یون کجای گر
عین کبر مهر سونج هور شرق
عاصی نافرمان بغاوت کشی
عاقبت انجام اتمام ختام
عزم اراده قصد نیت یونیک
عسکری جندی سایه اشکی
عضو اندام و بدن قالب جندی
عفو غفران صفح بخشش مغفرت
علم دانش عالم و دانا پس
عرض چهرائی فراخی دسح حب
علاج بیکسنته حصن و ندان فیل
عکسبوت و جوله کمری موله قدس

بهاژ تا خرق و دریدن تیاره
شمس خورشید آفتاب یون خور
تورنگیل رگم بنه لجا پیر
استها پایان تمام آتش سیر
غرقه خلوه گھاٹ مشرب انجور
خادم و فرمان برد نوکر نقر
هاتم کیک و جارحید دست کر
چونج منقار و کلپ نول و شتر
پیشہ صنعت حرفه صنایع کارگر
ساگ سبزی و تره گاجر گذر
کازی کندی کیوڑا کادی کد
بهر کلنز و و بر مخ زنبور پر

دکھان

نسخه

نسخه

نسخه

حرف الفار مقصود بیکصد و سبت و دو لغت و نسخ

خوف کفر کی حالت و دیوار حذر	فاتحه عنوان سید آغاز صدر
صحن انگس نشیگاه خانہ صدر	فلک و مرکب شیک منزل تکرار و ک
مکرمت غرت بزرگی محمد قدر	فر مسمن مؤثا لمرضی کبر
خرخشه جھکڑا سبک جنگ کدر	فاخته کالنجہ صاصل قاز غار
غر و حرمت آبر و توقیر قدر	فخ شیک دام و تصدق و اس جال
چاند پورا ماه کامل خار بدر	فرقه جمهور و جماعت کافه
نکیه بالمش چار بالمش دست صدر	فصل انعام و سخا و دو نوال
وزن سخن تو لنا اندازہ قدر	فلس بسیار پول کل و مری مشیر
جنب کروٹ پہلو چھاتی سید صدر	فم دہن فوہ و دہان منہ و بوط لب
عربده ہینچا لڑائی بلوی غدر	فوج عسکر کو کیکہ جیش و جم
مالدار می و سیارت غنیہ قدر	فیل مادہ ہفتی ہا تھی پیل فیل
ارتقا چھنا اترنا حل و حذر	فرش گشودن بچھا نا سہ چھ

حرف القاف متضمن یکصد و شصت و هفت لغت

فصل نکیس یاره کره انگن سوا	قو ط بالا طوق سنلی عقدار
ع ن ت م ع	ع م ع ع ع
کھیل لب دلچ بازی ماتا	قرعه ضرب کعبه پانسانمره گوشت
ع ن ت ع م	ع ع م ت م
مرتبه ره نوبت دیلی دفعه بار	قبضه دسته بقبض غره نصاب
ع ن ت ع ع	ع ع ع ع ع
صرع مرگی گھنی سرگیه دوار	رحمت گاجک کاسه سرکھوری
ع ن ت م ع	ع ت ت ع ع
خرد دلی آستان چو کھٹ کر	قرصج آشنه چهرلیه مسک شک
ع ن ت م ع	ع ع م ت ع
زخمی گھایل خسته مجروح و کاک	قرحه وزخم و جراحت گھاوش
ع ن ت م ع	ع ع ع ع ع
شیرنا عوم و شنا سنج و شنا	قلزم ویم بحر طم دریا طغتم
ع ن ت ع ع	ع ع ع ع ع
بتحوا سرق چھوٹ صحرائی خیا	قشر چھلکا پوست قطعه قاشق چاک
ع ن ت م ع	ع ع م ت ع
گھر کده خانه سرا کد بیت وار	قصر کاخ و کوشک ایوان محل
ع ن ت ت ع ع	ع ع ت ع ع
لوا آهمن قین و آهنگر لمار	قفل تالا کنجی منقار و کلید
ع ن ت ع م	ع ع م ع ع
ناسره کھوٹا کھرا جیت بر عیار	قلب منشوش و وغل زلف و رستم
ع ن ت م ع	ع ع ت ع ع
مختتم منعم توا نگر مالدار	قیمه پوشی مایه سدر مایه متاع
ع ن ت ع ع	ع ع ت ع ع

درجہ اولیٰ درجہ ثانی درجہ ثالثہ درجہ رابعہ درجہ خامسہ درجہ ششمہ درجہ سابعہ درجہ ثانیہ درجہ اولیہ

حرف الکات التازی متضمن یکصد و نوزده لغت و نسخه

با صر و سینده و بینا بقصیر	کورا عمی اندهانا بسنا ضریر
خوشنما زریا بسندیده هتر	کانا اعور لخال شل شل
ساجچه چپرا شکار می صلیگر	کو تر و درقا کو تر خرو بیٹ
گھانا کشکاب امش جو مار الشعیر	گش زحل کیوان سنج شنبه
ماجد و سامی بزرگ و مہ کیر	کعبہ قبلہ مقبہ و مسجد مسیت
دل جنان خاطر درون بال صیر	کلیہ گروہ زہرہ تیار و دانت
قدری نیندے قلنا مشتق مسیر	کم قلیل و اندک و کثر اقل
بے سبب لغو و عبت بهیو و خیر	کنپشی صدغ و شقیقہ طره زلف
ماش ہندی قلت کلتی جو شخیر	کو وون کدیم طلبہ مہجی شنبید
ٹھنگنا بونا پستہ قدا قصیر قصیر	کبڑا احب منخی و لوخ کوز
عیب جو عیاب بدگو خلیہ	کنگمی شایہ منط مسح جو راجہ
امی نا خواندہ تو مرغ باز گیر	کھسرا حصہ سرخچہ پی شری

نہاں چھپا اہلکات

حرف الکا الفاری متضمن یکصد سبب لغت و منسخه

گردنای کتو کچس کی بادفر	شاغل آر بهر درج و دشمن کور
گازر و قصار دهبوی دهبوی	طائر اُرنے والا بڑا ن اُڑ سیر
گالی دشنام و شتم سب داو	نفع ده نافع موش کار گر
گر بزی خدعه فریب زر قتل	کاند و مکار گر بر حسب له گر
گون عدل و تنگ خرچین جوال	نقد فقدان کم نشان سیما اثر
گال کنگنی شابی و شلتوک دھان	سرسون سر شفت کر سنه کسک مٹ
گلہ بان راعی شبان چوپان کرد	هونا گشتن بودن الا جز مگر
گالاکس و پند مند و نذیف	ندی ارغامال کو لال و شمر
گیتی جگ گیمان جان سمارق	کسلائی گوش خربوز اشگر
گاڑی گردون ارابه گا و بیل	بوچه نقل و بار حاصل بار
گوخا عجا اخرس اکلم گنگ لال	بہر اکلیا وہ اضم اطروش کر
گیت فتمه رامش و وستان ہرود	آسیا چکی رحا و رطہ بھنور

حرف اللام متضمن یک صد و سبست یک لغت و ششم

لایکا کودک طفل بوڑھا شیخ پیر

لامہ و درع و زره پوش و کس

لالی حُرمت سُرخِ احمر سُرخِ لال

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

لاوہ گلی دُنڈا سِرگی گیند گوی

للع طیب دل لگی طیب فُرج

لغز بُرد الغوزہ گردک چستان

لنگ و اُتھج لنگڑا آورد پوپلا

لاکن و آتا و لیکن بلکہ بل

لخی و فک جبرائیل ٹھٹھی دُفن

لوڑہ عمران و ملازہ کنج کاگ

لیل شب شُفت و ن ہار و ر و ر

لعل شب شُفت و ن ہار و ر و ر

لعل شب شُفت و ن ہار و ر و ر

پیر زن زال و عجوز و گند پیر

بیک سمار ایچی قاصد سفیر

روشن و لامع و رخشان پیر

وے بدہ برخیز اٹھ لے تو گھر

و لشتین مقبول و لکش دلیر

کاش افسوس و دریغ و دای

قصہ خوان افسانہ گو سام سمیر

نا توان کمزور کم طاقت حقیر

دھو کا گوراب و سراب آل و کثیر

دُون دنی سفلہ فرومایہ نحیر

دست اجابت چپیش و زنجہ حیر

ملہ بھو بھیل گرم خاکستر خیر

ملہ بھو بھیل گرم خاکستر خیر

ملہ بھو بھیل گرم خاکستر خیر

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

لا و لم لَمّا و لیس تا نہیں

حرف المیم متضمن یک صد و بیست و سه لغت و اسخه

منقل شرمیده نادم شرمسار	ننگ آرزوم و حیا و ششم عار
میل مگرد و تیرش و زرش شنو	کافرو زارع کسان و همگان کا
محول دام انج و ثمن قیمت بها	دار باز و غازی ننگ زر گرشنا
مثل آسا و ش مشابه و مثال	سان لیسان نهم رنگ همچو پس دار
مستمر نمرند همیشه نیت سدا	داما پیوسته همواره همار
منطقه فوطه کمر پیکان نطق	طالب و داعی و خواهان فحش استگا
میمون فرخنده مبارک حمد نیک	شور محس و شوم مخوس و ششار
ملنا مالیدن پشیا خوس عرق	باز بازی صید نجبر و شکار
مخیط ابره در زن و سوزن سخی	دوخت بیون تا کار شسته خطا
مروه میت جیفه مردار و نکشت	بست عشرون گنتی تعداد و شما
موت حین جیف اجل مرگ و ثبات	و خم و خمه مرقد و تدفن مزار
مهربان مشفق حفی عاطف شفق	مهربانی لطفت شفقت مهر بسیار

شازش

نعام

شاهان

زخیا

دران منکره صندوق و سقا ایزد کرم

طیب و پاک و زکی طاهر محمود
مرحوم رنگ قدس و انچه مسود
عجب نخت کیر خود بینی غرور
سوزش و حرقت طبع خونین
کو شکی کند و مشکا حکم حس و خور
محتاج ارب و ارب حاجت شوق
ناسپاسی کفر ناشکره افکور
نشرت و بسیاری نهایت و فود
دو سنج و دژده چوپایه ستود
بهار گلشن بهشی آستان و کور
ماغری ضرر و تحف ضرر و محمود
ناری عریان لعل برین نهنگامور

52

45

١٥

1

100

5

حرف الواو متضمن یک صد و نوزده لغت و اشعار

موجب و علت سبب چه و مر ع ع ع ع ع ع	واسطه باعث و ساطت رگد ع ع ع ع ع ع
بادیه با مون بیابان وشت بر ع ع ع ع ع ع	واوی بنیدار غ جنگل مشیه تیه ع ع ع ع ع ع
چسیت کیا ہے تو و تھا جو گر اگر ع ع ع ع ع ع	وافی پورا جلد کل کامل تمام ع ع ع ع ع ع
پڑھنا خواندن فتویٰ پیوسته و غیر ع ع ع ع ع ع	واوی و حق شان ثابت بار و باب ع ع ع ع ع ع
دلفکار و بیدل و خونین جگر ع ع ع ع ع ع	والہ عاشق خسته شیدا شیفته ع ع ع ع ع ع
مشتر مشهور نامے نامور ع ع ع ع ع ع	واہب و با قول نخی معطی خواو ع ع ع ع ع ع
فیج شاطر نامہ بر بیامبر ع ع ع ع ع ع	وحی پیغام خدا مرسل رسول ع ع ع ع ع ع
بویہ بویک بوبو بدد شانہ سر ع ع ع ع ع ع	ورما آرنب شاخ گوش و زموع ع ع ع ع ع ع
زرد چوبہ ہر دہلدی عود اگر ع ع ع ع ع ع	ورک چوڑا گرد و دت و شرسن ع ع ع ع ع ع
ہتر او لے احسن اسعد نیک تر ع ع ع ع ع ع	واردن و ازون قلب و ندھاپن لکون ع ع ع ع ع ع
دھن کمان قوس جلد زہ و ع ع ع ع ع ع	وقت استادن کھڑا ہونا ققام ع ع ع ع ع ع
لوبیا ڈاڑوک لوبار و و سہر ع ع ع ع ع ع	ون چو و نخی نقل خواہہ صای جا ع ع ع ع ع ع

صحرا قدغ و سبب عری

نام جو انور و کریم

نقشہ

نقشہ

نقشہ

حرف الهاء متضمن یکصد مقفده لغت و مشعر

<p> خلد منو حنبت و دار لست دار ع ت ع ع ع لیکها آماره حساب و قرار یار م ت ع ت ت نالی گلچین باغبان تو تو بکار م ت ت ع ت هضم بختی غنجا اعیان و کار ع م ت ع ت ت م چو با فریب موش خرزن نرفار م ت ع ت ت ت ع گید را هم توره سر حوب و شکار م ت ت ع ت ت چرخ منی والا مرتقی را کب سوار م ت ع ع ت و شگردان عاریت تسمیه اوجا م ت ع ع م و کس نقصان و خلل نقص و خرا ع ع ع ع ع ساربان حادی فستریان او شکار م ت ع ت ت اضطراب و بقیار ای خطه رار ع ت ع ع طایهی و طایخ با درجی افت رار ع ع ع ع ع </p>	<p> با وید ووزخ سفت و دار البوار ع ت ع ع ع همنیا مجل دهر و محمد و اس م ت ع ت ت ت بان بی آری نعم خود خوش آب م ت ع ت ع ت ت اچلی کهنک بچک و که فواق م ت ت ت ت ع هره گریه بی ستور و هرس ع ت م ع ع بدیه تحفه ار معان و نوران ع ت ع ت ت هلاک پن خفت سبک با کثیف م ت ع ت م ع همنان همسر بر آب مستوع م ت ت ت ت هندی سفته کا غنزر سفت م ت ت ت ت بخوده هونج جھول محل آنکس کاک م ت ع ع م ت هووے باشد کیت کیو نکر و چرس م ت ع م ت ت هنرم و بیمه خطب لکری خشت م ت ع ع ع </p>
--	--

دست
دست

دست

الاصب

جلوه موزون بی پرده فروخت	بهر فیضان این نصاب و لکشی
--------------------------	---------------------------

سال خواهی فارغ جدت پسند	حال اخرا برلقاب و لریاب
-------------------------	-------------------------

اعنی اگر بعد از تقاطع نقطه فزاید سال حال جلوه نماید مصرع و لکش هم داده است

خاتمه الطبع الحمد والشکر لله على نواله والصلوة والسلام على رسول

محمد وآله اما بعد این نصاب عجایب سوم به فیض شاه جهانی

تالیف بنیف شاعر به مثال فصیح المقال مولوی شیخ

غلام احمد صاحب فروغی حسب فرمایش بنیف

مدوح ماه شوال المکرم ۱۲۲۲ هجری

در مطبع رزاقی واقع کانهوار اتره

عاجز محمد عبد الصمد غفر له

عزیز

طبع در بر

نقط

ف ۲۱۳

CALL No. ۱۰۲۲۷

ف ۲۱۳

۲۲۷۲

فیض شاہجہان

فروری

Date	No.	Date	No.

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES - PERIODICAL SECTION

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Re. 1-00** per volume per day shall be charged for text-book and **10 Paise** per volume per day for general books kept over-due.

